

Mısır'ın ilk seçilmiş başkanı Morsi'nin ölüm cezasıyla¹ sonlanan öyküsü

Yazar: Patrick Kingsley, 1 Haziran 2015

Çeviren: Ercan Caner, Ankara-Türkiye, 7 Şubat 2017

Altın şömine rafları ve püsküllü perdeler ile donatılmış odasında ve takım elbisesinin içinde Mohamed Morsi hiç de başkanlıktan indirilecek bir adam gibi görünmemektedir. Rolünü iyi oynamış ve insanları kendisine inandırmıştır. Tarih, heyecan ve öfke dolu kalabalıkların Mısır ordusuna Morsi'yi iktidardan uzaklaştırmak için ihtiyaç duyduğu kılıfı verdiği günün öncesi olan 29 Haziran 2013'tür. Mısır'ın seçilmiş ilk devlet başkanı olan Mohamed Morsi'ye aynı gün sorulur; ***“Orduya güveniyor musunuz?*** Cevap tek kelimedir: ***“Gedan – Tamamen!”*** Sonrasında ekler, ***“Onlar şimdi ordunun kendi meseleleri ile meşguller.”***

Fakat Mısır ordusunun sadece kendi meseleleriyle ilgilenmediği çok açıktır. Morsi'nin Mısır devlet başkanı olarak verdiği son demeç budur. 30 Haziran 2013 günü milyonlarca Mısırlı sokaklara dökülür. İktidara geldiğinin birinci yıldönümünde Morsi'den başkanlığı bırakmasını istemektedirler. İki gün

¹ Ölüm cezası Mısır Temyiz Mahkemesi tarafından 15 Kasım 2016 tarihinde iptal edilmiştir.

sonra Abdel Fatah el-Sisi ona iktidardan çekilmesi için bir  ltimatom² verir. Ültimatom, Morsi'den 48 saat içerisinde başkanlıktan çekilmesini talep etmekte ve **yoksa...** diye devam etmektedir.

G r n   te başkanı korumakla görevli seçkin **Cumhuriyet Muhafızları**³ Morsi'yi ev hapsine alırlar, iletişim kurması engellenir. Birkaç saat sonra Sisi anayasayı askıya alır, en az üç İslamcı televizyonu kapatır ve 300 Müslüman Karde ler⁴ yetkilisinin tutuklanmalarını emreder ( N).

 ltimatomdan iki gün sonra 3 Temmuz 2013 tarihinde Sisi, Morsi'nin tutuklanmasını emreder. Morsi o tarihten bu yana günlerini hapishanede geçirmiştir, ona y nelt len suçlamalar casusluktan halkı k  kirtmeye kadar uzanan geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır, iktidarı elinden alanlar onun bir daha  zg r olmasını istememektedirler. İktidarı ele geçiren Sisi on binlerce muhalifi gözaltına alır, binlerce insan  ld r l r.  ld r lenlerin  o unlu u Müslüman Kardeşler  rg t  mensuplarıdır.

Morsi'ye verilen idam cezası temyize gidecek ve sonuç alınması yıllar sürecek. Eğer idam edilir ise Saddam Hussein'in 2006 yılında infaz edilmesi sonrasında Morsi idam edilen ilk devlet başkanı olacak. Üç yıl önce yapılan serbest seçimlerde, Mısır'ın ilk seçilmiş devlet başkanı olan Morsi'nin ölüm cezasıyla sonlanan kaderi gerçekten çok edici bir gelişmedir. Morsi'nin bu noktaya nasıl geldiği sorusunun cevabı, soruyu kime sordu unuza göre değişmektedir. Morsi'yi destekleyenler onun bu duruma d  mesinin nedeni olarak; Hosni Mubarak'ın 2011 yılında devrilmesi sonrasında, eski rejimin geniş ölçüde iktidarda kaldığını ve seçildiği ilk günden itibaren Morsi'nin altını oymaya ba ladıklarını iddia etmektedirler.

Müslüman Kardeşler  rg t nden Ahmed el-Khoufi'ye göre çatışma kaçınılmazdı. Khoufi, 2011 isyanı esnasında Hamas ile işbirliği yaparak hapishaneden kaçmakla suçlanan ve Morsi ile birlikte ölüm cezasına çarptırılan 100 kişiden birisidir. Mahkemeye göre Müslüman Kardeşler, Hamas, Hizbullah ve yerel militanlar bir araya gelerek, 29 Ocak 2011 günü Wadi el-Natroun hapishanesini basmı  ve Morsi ile birlikte 34 Müslüman Kardeşler liderini serbest bırakmıştır. Şimdi kaçak olan Khoufi, ** zg rl k, sosyal adalet ve insan onuruna saygı** talep eden devrimin destekçileri ile Mısır'ı yıllardır yönetmekte olan rejim arasında bir çatışmanın kaçınılmaz olduğunu vurgulamaktadır.

Fakat Mısır devriminin başlangıç safhasında Morsi'nin yanında olan solcular, liberaller ve ılımlılar sonradan Mubarak'ın müttefikleri safına ge mi ler ve Morsi'nin iktidardan uzaklaştırılması  a ırısını

² Silahlı kuvvetler halkın taleplerine uyulması  a ırısını yinelemekte ve herkese son şans olarak 48 saat vermektedir. Devletin **milli güvenliği ciddi tehdit altındadır** ve çözüm bulunamaz ise ordu, vatansever ve tarihi sorumlulukları gereği, bütün vatansever ve samimi taraflar ve kesimlerle birlikte, gelecek için bir yol haritası ve uygulama adımlarını ilan edecektir.

³ Mısır **Cumhuriyet Muhafızları**, Mısır Ordusunda tümen seviyesinde bir birliktir. Zırhlı araçlara da sahip olan tümenin esas vazifesi Cumhuriyetin **başkanını** korumaktır. Tümen, başkanın yanı sıra, başkanlık saraylarını, komuta merkezlerini, başkanlık havaalanlarını da korumaktadır. Zırhlı ve mekanize araçlara sahip olan tümen emirleri sadece kendi komutanı ve **ba kandan** almaktadır.

⁴ Müslüman Kardeşler Hassan al-Banna tarafından İsmailiye Mısır' da Mart 1928' de bir İslamcı, dinsel, politik ve sosyal bir hareket olarak kurulmuştur. Grup diğer Müslüman ülkelere de yayılmış, ancak en geniş yapılanmasını Mısır'da oluşturmuştur. 1948, 1954, 1965 yıllarında örgüt ve devlet arasında karşılıklı komplo ve suikast suçlamaları ile geçen yılların ardından, 2011 yılı devrimi ile Müslüman Kardeşler, yasal olarak tanımlanan bir organizasyon haline gelmiş ve 30 Nisan 2011 tarihinde ** zg rl k ve Adalet Partisi** adı ile Mısır' da genel seçimlere katılmıştır (Vikipedi).

yapmaya başlamışlardır. Bu kesimlerin öne sürdüğüne göre Morsi, diğer devrimci gruplarla birlikte çalışmak yerine, sadece **Müslüman Kardeşlerin** çıkarlarına uygun hareket etmeye başlamıştır. 2011 yılında Morsi'ye karşı mücadele eden ve yarışın önde gelenleri arasında olan Abdel Moneim Aboul Fotouh'a göre Müslüman Kardeşler örgütünde bir **politik aptallık** mevcuttur. Fotouh'a göre "Onlar kendilerini Mubarak rejiminin komplolarından sadece kendi organizasyonları ile koruyabileceklerini sanmışlardır." Fotouh sözlerine "Kibirli olduklarını fakat herhangi bir devrimin, sonrasında sadece o devrimin sahibi olan halk dışında kimse tarafından korunamayacağını bilmediklerini" eklemektedir.

Mohamed Morsi korkmadığını ve halkın temsilcisi olduğunu gösteriyor. Kahire-2012 Foto: Fredrik Persson/AP

Morsi, Haziran 2012 ayında seçildiği gün, her şeyin yolunda olduğunu göstermenin gerekliliğini anlamış görünüyordu. Biraz garip olsa da 2011 yılı Mısır isyanının merkezi olan Tahrir Meydanında kalabalıkların önüne çıktı ve sembolik bir hareketle ceketinin düğmelerini açtı. Halka kurşungeçirmez bir yelek giymediğini ve onların bir temsilcisi olarak onlardan korkmadığını göstermek istiyordu.

Fakat birlik ve beraberliği sürdürebilmek için çok daha fazlasına ihtiyacı vardı. Seçimi kıl payı kazanmıştı. Birçokları yarışta onu, tamamen güvendiklerinden değil, son turda, Mubarak döneminin son başbakanına göre çok daha tercih edilebilir gördüklerinden dolayı desteklemişti. Herkesi yanında tutmak yerine, Morsi giderek çok daha bölücü ve ayrıştırıcı bir rolü benimsedi, sadece İslami düşüncelere açıldı ve Müslüman Kardeşler örgütüne sadıktı. Ekim ayında Mısır ordusunun en destansı zaferlerinden bir tanesinin kutlama törenlerine, selefi Anwar Sadat'a suikast düzenlemekle suçlananlardan birisini davet etmiştir. Kahire stadında icra edilen 1973 savaşının kutlama törenlerine, Anwar Sadat'ın öldürülmesindeki rolü nedeniyle Sadat'ın ailesi tarafından şiddetle eleştirilen Tareq al-Zomor Başkan Morsi tarafından davet edilmiştir. Tareq al-Zomor suikastla ilgisini reddetmektedir.

Bu, Morsi'nin seçilmesinin çok daha aşırı bir Mısır anlamına gelmesinden korkanlar için oldukça provokatif bir harekettir.

Mısır Ordusu ve halkı sokaklarda

Fakat kaderini belirleyen olay bir ay sonra 2012 yılının Kasım ayında gerçekleşecekti. Süratle geçirmek istediği tartışmalı ve İslami eğilimli anayasa için Morsi, anayasa değişikliğinin halka sunulması öncesinde tartışmadan, adli işlemleri baypas etme yetkisi veren bütün yürütme yetkilerini üzerine aldı. Bu karar, Müslüman Kardeşler taraftarlarıyla solcular ve liberaller arasında başkanlık sarayı önünde gerçekleşen ölümcül sokak savaşlarına neden oldu. 10 gün içerisinde kararını geri almak zorunda kaldı. Fakat kararsızlar için geri dönüşü olmayan nokta çoktan aşılmıştı. Morsi de sonradan yaptığının büyük bir hata olduğunu kabul etti. Açıklamasında; "Olması gereken bu değildi, fakat toplumda yanlış anlamaya katkısı oldu." diyor.

Mısır Sosyal Demokrat Partisi lideri ve 2011 yılından sonra ortaya çıkan önde gelen liberal seslerden bir tanesi olan Mohamed Aboul Ghar, o andan itibaren Morsi'nin iktidarda kalmaya devam edemeyeceğini anladığını ifade etmektedir. Morsi, **ülkeyi kararnamelerle yönetmeye** karar vermeden bir gün önce, tıkanan anayasa maddeleri hakkında ne yapılacağına karar vermek maksadıyla Aboul Ghar, başkan ve diğer politik liderlerle beş saat süren uzun bir görüşme yapar.

Görüşmeler ümit vericidir, **her iki taraf da ödünler verir**, Morsi çok mutlu görünmektedir. Aboul Ghar, Morsi'nin ifade ettiği **"Sanırım çok önemli bir adım attık ve anayasayı kurtaracağız, bir uzlaşma zemini bulacağız ve Mısır'ın bu büyük problemini çözeceğiz."** sözlerini hatırlamaktadır. Müslüman Kardeşler kararı çok farklı yorumlar, onlar anayasayı sadece kendilerinin şekillendirmesini tek opsiyon olarak görmektedirler.

Aboul Ghar'a göre Morsi, muhalifleriyle bir gün sonra tekrar bir araya gelip antlaşmayı sonlandırma sözünü vermiştir. Fakat bu görüşme asla gerçekleşmez. Bunun yerine acil bir kararname çıkarılır. Ghar'a göre iplerin Morsi'nin elinde olmadığına en büyük kanıt budur. Morsi önerileri, Müslüman Kardeşler örgütündeki üstlerine götürür ve **"Kapa çeneni. Bu kararnameyi çıkaracaksın."** yanıtını alır. O günden bu yana Morsi, muhalifleri birçok kez görüşmeye davet eder, fakat hiçbirisi onunla bir araya gelmeyi kabul etmezler, geri dönüşü olmayan noktanın çoktan aşıldığını düşünmektedirler.

Müslüman Kardeşler uzlaşmaya yanaşmaz, anayasayı **derin devlet** ve **laik eğilimli** Aboul Ghar gibi politikacılarla birlikte yapmak istememektedir. Mısır'ın **demokrasiye geçişini hızlandırma** ve bir uzlaşma oluşturma çabalarına, düşman kurumlar ve kabinede Morsi ile birlikte çalışmayı reddeden yetersiz politikacılar tarafından her seferinde engel olunduğunu iddia etmektedirler. Morsi'nin söylediklerine göre durum böyledir. Farklı görüşlerden politikacılara bakanlık teklifleri hep reddedilmiştir. Bütün bunlar Müslüman Kardeşlerin şovenist savunmacı zihniyetine katkı sağlamış ve anayasa mahkemesi, Morsi'nin seçilmesinden önce parlamentonun Müslüman Kardeşler tarafından yönetilen alt meclisini feshetmiştir.

Bu kararın, ayağını kaydırmak ve onu yönetemez duruma getirmek için derin devlet tarafından tezgâhlandığını düşünen Morsi açısından bu karar onu, bir anlamda parlamento tabanı olmadan devleti yönetmeye zorlayan bir karar olmuştur. Anayasa yenilgisinden günler önce, anayasa mahkemesinin başka bir müdahale ile anayasa taslağını hazırlamakla görevli komitenin yetkilerini elinden almasından ve bütün değişimi en başa döndürme gibi benzer bir şeyin olmasından korkmuştur. Müslüman Kardeşlere göre **anayasa olmaksızın** yeni bir parlamento olması mümkün değildir ve parlamento olmadan da Mısır, değişim belirsizliğine takılıp kalmaya mahkûmdur.

Müslüman Kardeşler lehine yapılan bir gösteri

Niyeti ne olursa olsun Morsi'nin kararı diktatörlük gibi görünmüş ve Mısır'daki bölünme ve ayrışmanın onun iktidarı süresince daha da derinleşeceği şeklinde görülmüş ve algılanmıştır. Muhalifleri Morsi ile görüşmenin artık bir anlamının kalmadığına inanmaktadırlar. Morsi de bu fikirdedir, aslında bütün seçim sonrası değerlendirmelerde, kazanan tarafın **Müslüman Kardeşler** olduğuna dair yapılan yorumlar, onlarda yanlış bir **yenilmezlik duygusu** yaratmıştır. Fakat Mayıs ayının sonlarına doğru telaşlanmaya başlamış olmalıydılar, çünkü halkın önemli bir kısmı onlara karşı harekete geçmeye çoktan başlamış durumdadır.

Vurgulamak gerekir ki, bu insanlar sadece Aboul Ghar gibi her zaman şüphe duyanları kapsamamaktadır. **Tamarod** isimli bir eylemci grubu halkın yoğun ilgisini çeker ve birçoğu Morsi lehine oy kullanan milyonlarca Mısırlıyı, erken seçim yapılması konusunda imza vermek için cesaretlendirir. Hareketin farkına varan ve medyanın kontrolü ellerinde olan iş dünyasının elitleri tam bir **imha stratejisini** hayata geçirirler. Haziran ayı boyunca gazeteler ve televizyonlar Morsi ve Müslüman Kardeşleri terörist olarak gösteren ve onları Mısır'ın derin ekonomik problemleri ile yakıt yokluğunun sorumlusu ilan eden yayınlar yaparlar. Morsi'nin eski müttefiki olan Aboul Fotouh da erken seçim çağrılarını ve Morsi aleyhtarı protestoları destekler. Fakat bu protestoların başkanı ve devrimi lekelemek ve halkı, devrimin istikrar ve güvenlik getirmediğine inandırmaya da teşvik ettiğini ileri sürer.

Mısırlı protestocular Kahire kentinde bulunan Tahrir Meydanında Mohamed Morsi aleyhine bir gösteri esnasında ellerini sallarken. 28 Haziran 2013. Foto: Amr Nabil/AP

Hangisinin ilk önce gerçekleştiği hiç bir zaman bilinmeyecek olsa da, histerik ulusal tepkinin arttığı bu ortamda, sahne gerisinde **Mısır ordusunda da kıpırdanmalar başlamıştır**. Üst düzey generallerin kendi aralarında yaptıkları konuşmalarda, Körfez ülkelerindeki monarşiler tarafından desteklenen ordunun, Morsi aleyhtarı kampanyayı başlatan Tamarod hareketinin gelişmesine yardım etmiş olabileceği sızdırılır. Ve 23 Haziran 2013 günü ordunun komuta kademesi birkaç batılı büyükelçiyi toplar ve onlara bir müdahale planladıkları yönünde bir ipucu verirler. Beton kalıpları atılmış fakat henüz sertleşmemiş durumdadır.

Bırakın idam edilmesini, Morsi'nin tutuklanacağı dahi henüz belli değildir. Milyonlarca Mısırlının ona cephe aldığı 30 Haziran 2013 gününden sonra dahi görüşmeler devam eder. Kapalı kapılar ardında Morsi'nin bazı muhalifleri onun kesinlikle alaşağı edilmesini fakat Müslüman Kardeşlerin bir şekilde politik sahnede kalmaya devam etmesini talep etmektedirler. Bir kaynaktan alınan bilgiye göre, Müslüman Kardeşlerin tamamen devre dışı bırakılmadığını göstermek maksadıyla, Müslüman Kardeşlerin parlamentodaki lideri Saad el-Katatny, 3 Temmuz 2013 tarihinde, televizyonda yeni bir seçim yapılması kararının tartışılacağı bir programa davet edilir.

Fakat her zaman olduğu gibi Müslüman Kardeşler yine **uzlaşmaya** yanaşmaz. Son iki hafta süresince Aboul Ghar gibi düşünen insanlar, Morsi'nin son bir uzlaşma hamlesi yapmasından ve halkı daha da öfkeliendirmesinden korkmaktadırlar. Aboul Ghar son dönemde yaşananları “Morsi'nin biraz daha akıllı olmasını ve olumlu bir şey yapmasını beklerdim, fakat çok iyi biliyordum ki, iktidar Morsi'nin ellerinde değildi. Bütün gücü elinde tutan Maktab ırshad'dı. Taraftarlarının artık onları desteklemekten vaz geçtiklerini göremediler. Bütün bu olanların hiçbirisini göremediler.” sözleriyle anlatmaktadır.

Mohamed Morsi'yi destekleyen protestocular 5 Temmuz 2013 tarihinde Cumhuriyet Muhafızları binası önündeki çatışma sonrasında bir yaralıyı taşıırken. Foto: Louafi Larbi/Reuters

2 Temmuz 2013 günü Morsi'nin müttefikleri onun bazı hususlarda antlaşmaya hazır olduğunu söylerler fakat artık çok geçtir. Morsi, kendisine en yakın danışmanları ile birlikte 3 Temmuz 2013 tarihinde tutuklanır. Ve hala devam etmekte olan Müslüman Kardeşlerin ezilmesi faaliyeti başlamış olur.

Müslüman Kardeşler, sonrasında meydana gelen **katliamlar, kitlesel tutuklamalar, Morsi'nin idam kararı** gibi bütün olayların **en baştan planlandığını** ve kendilerine onurlu bir geri çekilme şansı verilmediğini ileri sürmektedir. Müslüman Kardeşler, sadece birkaç gün sonra, 8 Temmuz 2013 tarihinde ordu ve polisin, doğu Kahire'de Cumhuriyet Muhafızları binasının önünde gerçekleştirdiği katliamda 50'den fazla Morsi yanlısı protestocuyu vurduğuna dikkat çekmektedir. Salı günü idam cezasının onaylanmasını bekleyen Müslüman Kardeşler sözcüsü Ahmed el-Khoufi, ilk katliamın hemen ardından bunun henüz sonlanmayan bir tiyatro olduğunu anladığını ifade etmektedir.

Mısırlı bir kadın Mohamed Morsi'yi destekleyen ve 15 Ağustos 2013 tarihinde Kahire kentindeki al-Iman Camisinde yapılan oturma eyleminde hayatını kaybeden bir akrabasının başında. Foto: Ed Giles/Getty Images

Fakat Mısır'da her zaman olduğu gibi şimdi de tek bir doğrusal gerçek yoktur. Morsi'yi iktidardan indiren Mısır ordusudur ve ordunun liderleri, iktidarı ele aldıkları andan itibaren **İslamcı** ve **İslamcı olmayan bütün muhalefeti** susturmak için çaba göstermektedirler. Morsi'nin iktidardan indirilmesini takip eden haftalarda, ordunun politik hayata dönmesine kamuflaj sağlayan ılımlılar, hala bir nüfuza sahiptirler. Anayasa Mahkemesi başkanı, başkan vekili olarak atanır. Mısır'ın önde gelen liberallerinden Mohamed ElBaradei başkan yardımcısı yapılır ve başbakanı seçmesine izin verilir. Aboul Ghar'ın sosyal demokratik partisinden ekonomi profesörü Hazem el-Beblawi, ElBaradei tarafından başbakan olarak atanır. Temmuz ayında uzun bir süre, Müslüman Kardeşler ile Baradei ve Avrupa Birliği'nden bir tim tarafından liderlik edilen ve protestocuları, sertlik yanlıları güç kullanarak dağıtmadan önce, doğu Kahire'de bulunan Rabaa al-Adawiya'daki geniş çaplı protestolarından vaz geçmeye ikna etmek maksadıyla görüşmeler sürdürülür.

Askerlerin 800'den fazla Morsi taraftarını öldürdükleri Rabaa'da gerçekleştirilen 14 Ağustos 2013 katliamı, başlangıçta kesinlikle kaçınılmaz bir sonuç değildir. Morsi'nin ceza süresinin uzatılmasının nedeni de değildir. Temmuz ortasında bir general, hala Morsi hakkında bir karar verilmiş değildir ve ülkedeki olaylar yatıştığında serbest bırakılması dahi düşünülmektedir demektir. Fakat Müslüman Kardeşler sokaklarda kaldıkça ve söylemleri giderek sertleştikçe, tam bir ezme hareketi de o kadar olasılık haline gelmiştir. **Katliam sonrasında ABD kınar, fakat yardım yapmayı da sürdürür.** Yıllık verilen 1,3 milyar dolarda bir kesinti dahi yapılmaz. Yapılan açıklamada: **"Amerika Mısır'ın geleceğini belirleyemez"** denilmektedir. Müslüman Kardeşlerin inadı, hükümet açısından utanç verici bir durum

yaratmış ve daha sert çözümler talep edenlerin ekmeklerine yağ sürmüştür. O zamanki Başbakan Hazem el-Beblawi; “Halkta giderek artan bir öfke vardı, sokaklarda size hakaret edilmesine izin verirken, size meydan okunurken ve siz hiçbir şey yapmazken bize barış ve huzur getirdiğinize nasıl inanalım? diye soruyorlardı demektir.

Süper siyah güneş gözlükleri ile Sisi

Bu aşamada Sisi resmi olarak ülkeyi yönetmemektedir, fakat Beblawi onun olayları şekillendirmede giderek artan bir etkisinin olduğunu ileri sürmektedir. General Sisi ve ordu 30 Haziranda çok önemli bir rol oynadılar. Bunda hiç bir şüphe yoktur. Ve onun popülerliği bu aşamada oldukça yüksektir. Hala da öyledir. Sisi ordunun da başındadır ve ordu da Mısır’da en organize ve sağlam temellere dayanan kurumdur. Hayatın gerçekleri bunlardır. Bir maç seyretmeye gittiğinizi düşünün, yanınızda en iyi futbol oyuncusu oturuyor, onun sizden çok daha fazla destekçisi olması kaçınılmazdır. Dediğim gibi bunlar hayatın gerçekleridir. Belki de Morsi’nin kaderini belirleyen olay 24 Temmuz günü gerçekleşir. O gün Sisi, dengeyi sertlik yanlılarına doğru kaydıran bir konuşma yapar. Müslüman kardeşler Elbarade’nin uzlaşma çağrılarını ve sokakları terk etmeyi kabul etmediğinden Sisi Müslüman kardeşler muhaliflerine Tahrir Meydanına “milyonlar” olarak geri dönmeleri ve kendisine terörizmi yenmek için yetki vermelerini talep eder. Sisi’nin hamlesi, ElBaradei gibi barış yanlılarını alt etmenin yanı sıra, Müslüman kardeşleri dümdüz etmek ve kendi politik hırslarını gerçekleştirmek için destek isteyen çok ince bir hamle olarak tarihe geçer.

ElBaradei'nin politik koalisyonunun o zamanlar sözcüsü olan Khaled Dawound duygularını, “Şok olmuştum” diye açıklıyor. Dawound o sabah hissettiklerini “Geç kalktığımı hatırlıyorum, Ramazan ayıydı ve Sisi’yi televizyonda askeri üniforması ve süper siyahlıktaki güneş gözlükleri ile görmek ve sertlik yanlısı konuşmasını duymak ve düşünmek şok ediciydi. Bu ne? Neden bir yetki istiyorsun? Sen sadece savunma bakanısın.” sözleriyle anlatıyor.

Fakat iki gün sonra birçok Mısırlının durumdan hiç de endişe etmediği ve milyonlarcasının Sisi’ye yetki verme düşüncesinde olduğu ortaya çıktı. Aynı gün savcılar Morsi’ye karşı ilk resmi iddianameleri gündeme getirdiler ve onu, başkanlık için yarışırken göz ardı ettikleri fakat şimdi infazına neden olabilecek, 2011 yılında hapisneden kaçmakla suçladılar. O gece geç saatlerde polis 80’den fazla Müslüman Kardeşler göstericisini vurarak öldürdü. Ve üç haftadan kısa bir süre içerisinde askerler Rabaa’daki kampa doğru harekete geçtiler ve Tiananmen Meydanındaki katliamdan sonra görülen en kötü kıyımda 800’den fazla insanı katlettiler.

Morsi’nin cezaevinden kurtulma ümitleri orada suya düştü ve 29 Haziran günü belirttiği orduya olan güvenini ifade ettiği kelimelerin çok büyük bir hata olduğu apaçık ortaya çıktı. O gün söylediği bir sözde haklıydı Morsi; “Çok zor bir yıldır ve sanırım önümüzdeki yıllar da çok zor geçecek.”

Çevirenin Notları: Mısır, 2011-2014 yılları arasında sırasıyla **devrim** ve **darbeyi** yaşamıştır. Anwar el-Sedat’ın bir suikastla öldürülmesi sonrasında, 1981 yılında iktidara gelen **Hosni Mubarak**, 11 Şubat 2011 günü başkanlıktan istifa etmeyi kabul etmiş ve ailesi ile birlikte Sharm el-Sheikh’e yerleşmiştir. 2011 yılı Nisan ayında Mubarak ve iki oğlu Alaa ve Gamal tutuklanmışlardır. Yargılama sonrasında 30 yıldır ülkeyi yönetmekte olan Mubarak, 2 Haziran 2012 tarihinde ömür boyu hapse mahkûm edilmiştir.

Kahire’de bulunan **Tahrir Meydanında**, 18 gün süren gösterilerin sonunda Başkan Hosni Mubarak geri adım atmayı ve istifayı kabul eder, anayasa askıya alınır ve parlamento dağıtılır. Ordu, yeni anayasa taslağının hazırlanması, başkanlık ve parlamento seçimlerinin yapılması maksadıyla altı aylık bir plan hazırlar. Bu dönemin sonunda iktidarı yeni seçilecek sivil hükümete devredeceğine dair yemin eder. Mısır’da iyi organize olmuş durumdaki İslamcılar önce seçim, liberaller ile laikler ise önce anayasa demektedirler. **İslamcılar kazanır.**

28 Kasım 2011 tarihinde parlamento seçimleri başlar, altı hafta sürecek bir süreçtir. Sonunda İslamcılar ezici bir üstünlükle seçimleri kazanırlar. Parlamantonun alt kanadında Müslüman Kardeşler sandalyelerin çoğunu kazanır, aşırı muhafazakâr Salafiler de sandalyelerin % 25’ni kazanmışlardır. Parlamento artık tamamen dinci grupların kontrolü altındadır. Parlamantonun üst kanadında ise **İslamcılar** sandalyelerin neredeyse **% 90’ını** kazanmışlardır.

ABD Dışışleri Bakanı Hillary Clinton'un Mısır Devlet Başkanı İslamcı Mohamed Morsi ile görüşmesi. Odak noktaları Mısır'ın dönüşümüdür. Khaled Elfiqi/European Pressphoto Agency.

23 Mayıs 2012 tarihinde başkanlık seçim maratonu başlar. 13 aday yarışmaktadır. Finale, Müslüman Kardeşlerin adayı **Mohammed Morsi** ile Hosni Mubarak döneminin son başbakanı **Ahmed Shafik** kalır. 15 Haziran 2012 tarihinde, Anayasa mahkemesi adına hareket eden ordu parlamentoyu kapatır ve üzerine bazı yeni yetkiler alır; milli bütçenin kontrolü ve kanun çıkarma yetkisi artık ordudadır, yeni seçilecek olan başkanın yetkilerinden bazıları şimdiden elinden alınmıştır. Morsi'nin seçimleri kazanması kesin gibidir ve ordu Morsi'den hoşlanmamaktadır. Bir gün sonra Morsi seçimleri kazanır⁵. İlk turda halkın sadece % 46'sı seçimlere katılmıştır. Oylar beş aday arasında paylaşılır. **Morsi % 25, Shafik % 24** oranında oy alarak ikinci tura kalırlar. Diğer üç aday sırasıyla Hamdeen Sabahi % 21, Abdel Moneim Aboul Fotouh % 17 ve Amr Moussa % 11 oranında oy almış, oyların % 2'si de diğer adaylar arasında paylaşılmıştır. Aslında **İslamcı adaylar Morsi ve Fotouh'un toplam oy oranı % 42** civarında iken, diğer laik adaylar oyların % 52'sini kazanmışlardır.

⁵ ABD Başkanı Obama Morsi'nin seçimi kazandığını öğrenince çok heyecanlanır ve kutlamak için hemen arar. Dışışleri Bakanı Hillary Clinton 14 Temmuz 2012 tarihinde Kahire'ye uçar, ABD yönetiminin duygularını iletir ve kişisel iyi dileklerini belirtir. Fakat haftalar sonra Morsi ile generaller arasındaki savaşın nasıl sonlandırılacağı ile ilgili bir soruya Clinton, Obama yönetiminin, ordunun sadece ulusal güvenliği sağlama rolüne dönmesini destekleyeceği açıklamasını yapar.

Mısır için çözüm İslam'dır. Demokrasi baskı getirecektir. Tanıdık geliyor mu?

İkinci tura seçmenin katılım oranı yine düşüktür, seçmenin sadece % 52'si sandığa gider ve 24 Haziran 2012 tarihinde Mısır seçim komisyonu, Müslüman Kardeşlerin adayı Mohammed Morsi'nin % 52 oy oranı ile başkanlık seçimini kazandığını açıklar. Morsi'nin oy oranı % 51,7 rakibi Shafik'in oy oranı ise % 48,3'tür. Seçime katılım oranının çok düşük olması nedeniyle Morsi aslında halkın yaklaşık olarak sadece % 27'sinin oyları ile Mısır devlet başkanlığına seçilmiştir.

Morsi 30 Haziran 2012 tarihinde yemin ederek başkanlık görevine başlar. Mısır'ın bütün tarihi boyunca seçilen ilk İslamcı başkanıdır. Mısır'ın ilk sivil lideridir. Bütün Mısırlıların başkanı olacağı sözünü verir. Fakat ordunun 15 Haziran 2012 yaptığı hamle ile **Müslüman Kardeşler** ile **laik ordu** arasındaki savaş çoktan başlamış durumdadır.

Başkan Morsi, 12 Ağustos 2012 günü Mubarak devrinden kalma üst düzey generalleri emekliye sevk eder ve ordunun 15 Haziran 2012 tarihli bildirgesini geçersiz hale getirir. Eski askeri istihbarat başkanı General Abdul Fattah el-Sisi'yi savunma bakanlığına getirir. 22 Kasım 2012 tarihinde ülkeyi korumak adına gereken her şeyi yapabilmesini sağlayan bazı yetkileri üzerine alır. Morsi yayınladığı anayasal bildirmede Mısır Kurucu Meclisine yargının müdahalesini önlemeyi hedeflemektedir. Bildirgenin yeni anayasa onaylanana kadar geçerli olacağı, Mubarak dönemi cinayetlerinden aklanmaların yeniden yargılanmaları ve kurucu meclisin görev süresinin iki ay daha uzatılacağı da bildirmede yer almaktadır. Gerçekte bu bildirme, Morsi'nin iktidara gelmesinden itibaren bütün **anayasal deklarasyonları, kanunları ve kararnameleri** açılacak kişisel, politik veya devlet davalarından muaf tutmaktadır. 29 Kasım günü İslamcılar taslak Anayasa metninin yazımını tamamlarlar. Birkaç hafta öncesinde liberal koalisyon ortakları, anayasa taslağının hazırlanması çalışmalarını protesto ederek çekilirler. Taslak anayasa metni tamamen İslamcılar tarafından hazırlanır.

Kadınlar, Hristiyanlar, entelektüellerin tamamı devre dışı bırakılmıştır. 4 Aralık 2012 günü 100.000'den fazla Mısırlı, taslak anayasa metnini ve Morsi'nin yeni yetkilerini protesto etmek için **"Bırak! Bırak!"** diye slogan atarak **Başkanlık Sarayına** yürürler. Polis göz yaşartıcı bomba kullanır fakat protestocuların başkanlık duvarını aşmalarına da göz yumar. Bir sonraki gün ise İslamcılar, Morsi karşıtı oturma eylemi yapan bir gruba saldırırlar, sokak savaşları başlamıştır, ilk günün bilançosu en az 10 ölüdür.

Mısır Devlet Başkanı Abdel Fattah el-Sisi, yurt içinde ve dışında dini aşırılıktan kaçınma yönünde yaptığı çağrılar nedeniyle büyük övgüler almıştır. Sisi, radikalizm ve şiddetin İslam dininin bir parçası olduğuna inanmadığını dile getirmiştir. Sisi'ye göre İslam dininde radikalizm ve şiddetin nedeni metinlerin çarpıtılması ve düşünülmeden doğru kabul edilmelerinin sonucudur.

22 Aralık 2012 günü Morsi tarafından desteklenen Anayasa, yapılan ulusal referandumda **% 64** ile kabul edilir. Seçime katılım oranı sadece **% 33**'tür. Muhalefet sahtekârlık yapıldığını iddia eder ve bir soruşturma açılması talebinde bulunur. Tüm seçmenler açısından bakıldığında anayasa Mısır seçmeninin sadece **% 21**'i tarafından onaylanmıştır.

Mubarak'ın iktidardan uzaklaştırılmasının ikinci yıl dönümü olan 25 Ocak 2013 günü protestocular Tahrir Meydanına geri dönerler. Yüzbinlerce gösterici Tahrir meydanında toplanır, bu sefer hedefleri Morsi'dir. Şubat ve Mart aylarında protesto gösterileri iyice yaygınlaşır. Yakıt sıkıntısı vardır ve ülkede sık sık **elektrik kesintileri** yaşanmaktadır.

2011 devriminden bu yana güvenlik tesis edilememiştir, fakirlerin toplumda yeri yoktur, hükümet IMF'den 4,8 milyar dolar dilenmek zorunda kalmıştır, devrim ayaklanmaları esnasında güvenlik kuvvetleri tarafından öldürülen insanlar için adalet yoktur, Mısırlılık onuru kalmamıştır, ekonomi çökmüş durumdadır, Mısır ABD'nin peşinden gitmektedir şikâyetleri ile halkı Morsi'ye karşı dilekçe vermeye ikna eden ve 22 milyon imza toplayan Tamarod Örgütü.

Nisan 2013 ayında kendilerini **Tamarod** olarak adlandıran Mısırlı genç eylemciler Morsi'nin iktidardan uzaklaştırılması için bir kampanya başlatırlar. Tamarod kelimesi Arapçada **"isyan"** anlamına gelmektedir.

21 Haziran 2013 tarihinde Sisi Morsi'yi uyarır. Morsi'nin iktidarı bırakması ve yeni seçimlerin yapılması için toplanan imza sayısı **22 milyona** ulaşmıştır. Sisi bir bildiri yayınlar: toplumda Morsi taraftarları ve karşıtları arasındaki **bölünme ve ayrışmanın** iyice keskinleştiği ve bunun ordunun müdahalesine yol açabileceği uyarısında bulunur. Sisi'nin bildirisi sonrasında Morsi'nin yakın çevresi, Müslüman Kardeşler tarafından yönetilmek istemeyen bazı ordu personelinden gelebilecek bir darbeden şüphelenmeye başlar.

29 Haziran 2013 günü Morsi ile Sisi bir araya gelirler. Sisi ona bazı ödünler vermesini ve yeni bir başbakan ile kabine atmasını önerir. Morsi'nin temsilcileri sonradan bu önerilerin Morsi tarafından kabul edildiğini fakat başkanlığı bırakmayı reddettiğini öne sürmüşlerdir. Morsi'nin yakın çevresi **DERİN DEVLET** tarafından altlarının oyulduğunu iddia etmektedirler.

Mısır ordusundan askerler Cumhuriyet Muhafızları kulüp binası önünde. Foto: Amr Abdallah Dalsh/Reuters

Mısır'da hafızalarda kalan en büyük katliamlardan bir tanesi, 8 Temmuz 2013 tarihinde gerçekleşmiştir. Müslüman Kardeşler taraftarları Kahire'de bulunan Cumhuriyet Muhafızları kulübünün önünde oturma eylemi yaparlarken güvenlik kuvvetlerinin açtığı ateş sonucu öldürülmüşlerdir. Ordu, Müslüman Kardeşler taraftarlarının silahlı motosikletlerle binaya girmek istediklerini iddia etmiştir. Video görüntülerinin incelenmesi ve görgü tanıkları ile yapılan görüşmeler sonucunda güvenlik kuvvetlerinin barışçıl gösteri yapan sivilleri acımasızca katlettiği ortaya çıkmıştır.

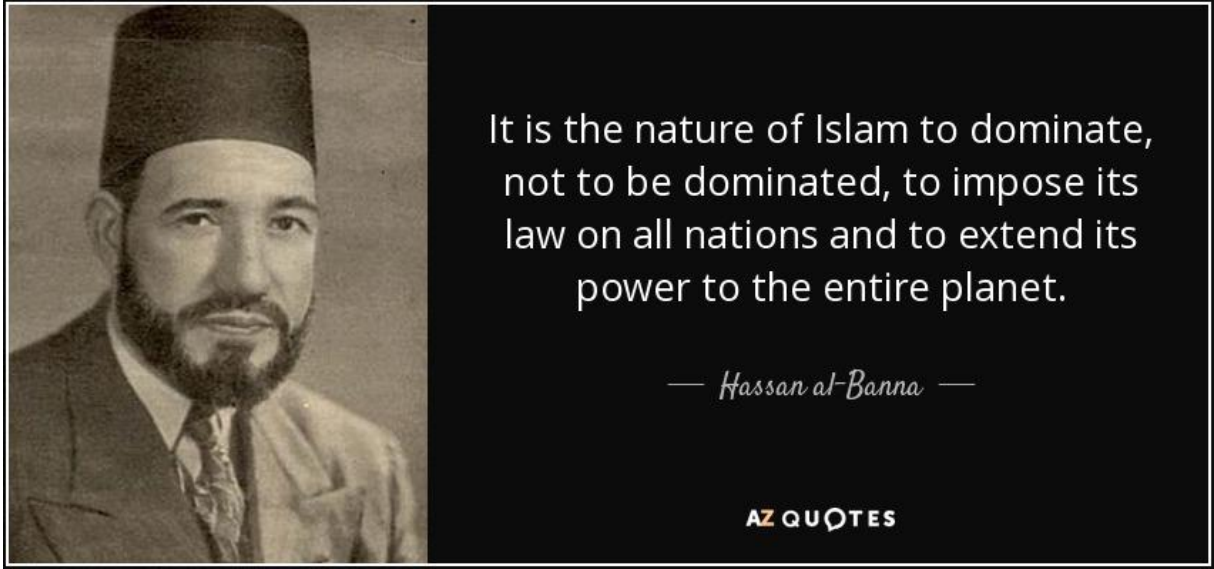
Olayların tam olarak nasıl başladığı bilinmese de, sabah namazını kılan eylemciler ikinci ve son secdeye vardıklarında saat sabahın 03.30 sularında güvenlik kuvvetleri saldırıya geçmiştir. Görgü tanıklarının ifadeleri ve çekilen video kayıtlarına göre; birçok zırhlı polis aracı askerlerle birlikte yavaşça ilerleyerek göstericilere 100 metre mesafede durmuşlar ve sonra göstericilerin üzerine ateş açmışlardır. Üç saatten fazla süren çatışmalarda 54 kişi hayatını kaybetmiş ve 500'den fazla insan yaralanmıştır. Doktorların ifadelerine göre yaralıların çoğu başlarından vurulmuşlardır.

Müslüman Kardeşlerin sözcüsü Gehad Haddad, **kan banyosunun**; Müslüman Kardeşlerin sokaklardan çekilmesi ve Mısır'a, 60 yıldır süren zulümden sonra demokrasiyi getirme hedefinden vaz geçmesi olan iki hedefi olduğunu söylemektedir.

Kutsal toprakları 400 yıl yöneten Osmanlı İmparatorluğu 1917 yılında yıkıldıktan sonra Büyük Britanya ve müttefikleri başkent İstanbul'a girerler. Güçlerinin zirvesindeyken Türkler, Güneydoğu Avrupa, Kutsal Topraklar dâhil Orta Doğu, Kafkaslar, Kuzey Afrika ve Afrika Boynuzunu halifelikle yönetirler. Halifelik 1924 yılında modern Türkiye'nin kurucusu ve laik bir yönetim biçimini benimseyen **Mustafa Kemal Atatürk** tarafından kaldırılır.

Yeni laik Türkiye kararından her Müslüman memnun olmaz. Dünyanın her yerindeki inançlı Müslümanlar İslam'ın ortadan kaybolan bu statüsü için öfkeden deliye döner. Hassan al-Banna isimli Mısırlı da öfkeden deliye dönenler arasındadır. İngiliz sömürge düzeni kâfirlerinin Mısır'ı yönetmesi ona göre en büyük ihanettir. 1928 yılında, Al-Banna ve üniversiteden arkadaşları bir araya gelirler ve halifeliği tekrar oluşturmaya ve dünyanın her yerinde şeriat için çalışmaya yemin ederler. Kurdukları organizasyonun adı Müslüman Kardeşlerdir, Arapça **Ikhwan al-Muslimun** olarak bilinmektedir.

Hükmetmek İslam'ın doğasıdır, hükmedilmek değil, kanunlarını bütün uluslara dayatmak ve gücünü bütün gezegene yaymak İslam'ın doğasıdır. Müslüman Kardeşler örgütünün kurucusu Hassan al-Banna

1930 yılına kadar Müslüman Kardeşler ruhsal ve fiziksel eğitimlerin verildiği **“Taburlar”** adı verilen bir yapı oluştururlar. İkinci Dünya Savaşı esnasında Ikhwan Mısırlı subaylara, İngiliz subaylara ve ailelerine saldırılar düzenler. 1948 yılında Mısır'ın Başbakanı Mahmoud al-Nuqrashi Pasha'yı bir suikastla öldürür. Yeni laik Devlet Başkanı Galam Abdel Nasser 1954 yılında Müslüman kardeşler organizasyonunu ezmek için bir hamle başlatır.

Müslüman Kardeşlerin ruhani lideri olan Sheikh Yousef Qaradawi'ye göre: **“İstanbul 1453 yılında 23 yaşında, bizim Fatih Muhammad olarak adlandırdığımız, Muhammad ibn Murad isimli bir Osmanlı tarafından fethedilmiştir. Şimdi sırada Roma'nın fethi vardır. Yapmak istediğimiz ve inandığımız şey budur. İki kez sürülüp atılan İslam zafere ulaşacak ve Avrupa'yı tekrar fethedecektir. Bu sefer eminim, zafer kılıçla değil vaazlarla kazanılacaktır.”**

Başkan seçilen Donald Trump, seçimden önce yaptığı son dış politika konuşması esnasında, Orta Doğu'daki bütün ılımlı Müslümanların dostu olacağına ve onların seslerini duyurmalarına yardım edeceğine söz vermişti.

Başkan Abdel Fattah el-Sisi ve Mısır'daki politik ve medya organlarının çoğu bu politikayı memnuniyetle karşıladılar. 2016 Eylül ayında, New York kentinde Cumhuriyetçi Parti adayı ile görüşmesi sonrasında Sisi, CNN'e Trump'ın çok daha güçlü bir lider olacağına dair hiç bir şüphesi

olmadığı açıklamasını yapmıştır. Sisi aynı zamanda, seçimi kazandıktan sonra Donald Trump'ı arayarak kutlayan ilk Arap lideridir.

İktidara geldiği 2013 yılından günümüze kadar Sisi devamlı olarak İslami reform yanlısı bir politika izlemiş ve İslam'da bir reforma ihtiyaç duyulduğunu vurgulamıştır. Sisi açısından İslamcılık, sadece modern yönetim şeklinin kötü bir kopyası ve kronik güvenlik tehditleri kaynağı değil, aynı zamanda hem İslamcı hem de İslamcı olmayanlar tarafından Müslümanlara dıştan gelen düşmanlığı körükleyen bir engeldir. Dünyanın en saygın Sünni İslam eğitim kurumu olan Al-Azhar Üniversitesinde 2015 yılı yılbaşında yaptığı konuşmada, yıllardır kutsallaştırılan İslami metinler ve fikirlerin bütün dünyayı İslam düşmanı haline getirdiğini ve bütün ümmetin endişe, tehlike, cinayet ve yıkım kaynağı olarak anılmasına neden olduğunu söylemiştir.

Sisi, doğal olarak bölgede birçok muhalefetle karşılaşmıştır, özellikle Türkiye, Katar ve Suudi kraliyet ailesindeki güçlü isimler Sisi'ye karşı çıkmış ve medya organlarını Müslüman Kardeşler örgütünün gizli ajanlarına Sisi'ye saldırımları ve hatta onun öldürülmesi yönünde çağrı yapmaları için açmışlardır. Sisi'nin İslamcılar hakkındaki uzlaşmaz duruşunu destekleyen tek ülke, 2014 yılında Müslüman Kardeşleri, iki ABD merkezli yan kuruluşları olan Amerika-İslami İlişkiler Konseyi ve Müslüman Amerikan Toplumu ile birlikte, terörist organizasyon olarak niteleyen Birleşik Arap Emirlikleri olmuştur.

Mısır'da dinsel bir devrim ve reform çağrısı yapması, Sisi'yi çok popüler hale getirmiştir, fakat hala Mısır sivil toplumunun birçok kesiminde hâkim olan ve hükümet, özellikle de yargı sistemi üzerinde etkisi olan İslamcıların şiddetli direnciyle karşılaşmıştır. Sisi'yi destekleyenler, Obama yönetiminin İslamcılara gösterdiği tolerans ve Mısır'ın terör karşıtı gayretlerine karşı yaptığı acımasız eleştirilerin, İslami reformun önündeki en büyük engel olduğunu ifade etmektedirler. Trump ise aksine, Mısır'ın teröre karşı yürüttüğü savaşa kuvvetli destek vereceğini ifade etmiş ve Trump Yönetiminde Amerika Birleşik Devletleri'nin sadece bir müttefik değil, Mısır'ın yıllarca güvenebileceği sadık bir dostu olacağı sözünü de vermiştir. Başkan seçilen Trump'ın dış politika danışmanlarından Walid Phares bir açıklamasında, Trump'ın Müslüman Kardeşler teşkilatını terör organizasyonu olarak tanımlamak için gerekli yasağı geçireceğini ifade etmiştir.

Trump'ın başkan seçilmesinin, İslami reform alanında adım atmak için Mısır Devlet Başkanı Sisi'yi çok cesaretlendirdiği görülmektedir. Sisi 82 adet tutukluyu affetmiştir. Tutuklular arasında, eski bir TV programcısı ve İslami metinlerin insanlar tarafından yazıldığını ve mantık ile eleştirisel bakışı geçersiz kılmamasını savunan, yeni Mu'tazilah stili yönetimin önde gelen liderlerinden İslam Behery de bulunmaktadır. Behery'nin yaklaşımı, özellikle de El Kaide, İslami Devlet (İŞİD Terör Örgütü) ve diğer Sünni cihatçı grupların son yıllarda zirve yaptırdığı dehşet dolu eylemler dikkate alındığında muazzam ve geniş kapsamlı bir popülerlik kazanmıştır.

Arap dünyasında birçok insan, özellikle de Mısırlılar, Donald Trump'ın seçilmesinin, Birleşik Devletler ile İslami aşırıcılığı fikir cephesinde yenmek isteyenler arasında, yeni bir işbirliği sayfası açacağından

umutlular. Batının sokaklarında katliamlar yapan İslamcıların sadece birlikte yenilebileceğine inanmaktadırlar.⁶

Yazının orijinaline aşağıdaki linkten erişebilirsiniz.

<https://www.theguardian.com/world/2015/jun/01/mohamed-morsi-execution-death-sentence-egypt>

Çeviren: Ercan Caner Elektrik ve Elektronik Mühendisliğinin yanı sıra, uçak ve helikopter lisanslarına sahiptir. Yüksek lisans derecesini 2012 yılında Gazi Üniversitesi'nden Avrupa Birliği – Türkiye İlişkileri alanında alan Caner, halen Türkiye Hava Sahası Yönetimi alanında Haliç Üniversitesi'nde doktora tez çalışmalarını sürdürmektedir. Bir yazılım firmasında proje yöneticisi ve havacılık projeleri alan uzmanı olarak çalışan Caner, Asliye Ceza Mahkemelerinde **“Havacılık Bilirkişiliği”** alanında pilot ve bakım uzmanlığı görevini de yürütmektedir. İleri Mühendislik ve Tasarım alanında **“Smart Mentor”** unvanı da olan Caner, yazı ve çevirilerini academia.edu ve sunsavunma.net sitelerinde paylaşmaktadır. Caner evli ve iki çocuk babasıdır. İngilizce bilen ve Fransızca okuyabilen Caner'in **İnsansız Hava Araçları** (2014) ve **Taarruz Helikopterleri** (2015) konulu makaleleri yayımlanmıştır. 40 yılı kapsayan TSK, Birleşmiş Milletler, NATO ve savunma sektör deneyimlerine sahiptir. ercancaner@gmail.com

⁶ Trump İslami Reform Yanlısı Sisi'nin Arkasında – İslamcıların Sonu mu Geldi? Cynthia Farahat'an çeviren Ercan Caner